

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-08-22

Diarienummer SMF-2023-00852

Handläggare

Maria Aronsson

Telefon: 031-368 26 98

E-post: maria.aronsson@stadsmiljo.goteborg.se

Uppdatering av gemensamma miljökrav för storstäderna och Trafikverket vid upphandling av entreprenader

Förslag till beslut

1. Stadsmiljönämnden godkänner förslaget till reviderade miljökrav, enligt bilaga 1 till stadsmiljöförvaltningens tjänsteutlåtande, vid upphandling av entreprenader och överenskommelsen om de gemensamma miljökraven samt uppdrar åt stadsmiljöförvaltningen att tillämpa miljökraven i kommande upphandlingar
2. Stadsmiljönämnden hemställer till kommunfullmäktige att fastställa miljökraven enligt bilaga 1 till stadsmiljöförvaltningens tjänsteutlåtande, att gälla samtliga upphandlingar av entreprenader inom stadens förvaltningar och bolag.

Sammanfattning

Stadsmiljöförvaltningen har i samarbete med representanter för Stockholms stad, Malmö stad och Trafikverket reviderat de gemensamma miljökraven vid upphandling av entreprenader. I revideringen har flera av de nu, gällande kraven anpassats till EU-krav och teknikutveckling samt de olika organisationernas klimat- och miljömål. Uppdateringen föreslås gälla från 1 januari 2024.

Revideringen innebär att i korthet att inblandningskravet på andel förnybart drivmedel skärps och att en årsvis ökning av kravnivåer fram till 2030 (trappa) förs in i kravdokumentet. Krav på fordon skärps och klimatkrav på stål och betong skärps från 2025. Ett klimatkrav på asfalt och ett krav på andel nollutsläppsfordon läggs till. I övrigt föreslås förtydliganden, högre krav på redovisning och drivmedelsstandarder uppdateras.

De gemensamma miljökraven vid upphandling av entreprenader utgör en bas- eller grundnivå som gäller för alla förvaltningar och bolag i staden. Till dessa krav kan och bör andra krav läggas till beroende på upphandlat objekt och tillämpning. Förslaget har remitterats till berörda förvaltningar och bolag inom storstäderna och inom Trafikverket samt entreprenadbranschen. Arbetsgruppen genomförde ett webinarium i Mars 2023 där förslaget presenterades och deltagarna hade möjlighet att lämna synpunkter. Arbetsgruppen kan konstatera att flertalet synpunkter är likartade för lokala och nationella instanser. Generellt är remissinstanserna positiva till att kraven revideras och synpunkterna består främst i förtydliganden, förslag till skärpning av vissa krav samt allmänna synpunkter. Mindre förändringar är gjorda efter analys av remissvaren

Bedömning ur ekonomisk dimension

Den mest utmanande delen att bedöma har varit hur tillgång och priser på förnybara drivmedel kommer att utvecklas då detta är starkt beroende av hur reduktionsplikten kommer att utvecklas. Andra omvärldsfaktorer som inflation och oroligheter i vår omvärld är också svårbedömda.

Att kraven är gemensamma för de ingående parterna och att de utgör ett samlat kravdokument är en styrka. De bidrar till att förenkla kravställandet och uppfyllandet av dessa för beställarorganisationerna och de entreprenörer som lämnar anbud. Samarbetet mellan storstäderna och Trafikverket innebär att miljökraven får ett stort genomslag och omfattar entreprenadupphandlingar i storleksordningen 50–250 mdkr per år. Att kraven skärps stegvis och med framhållning ger viktig tid för omställning för att kunna möta kraven och planera investeringar i nya maskiner och fordon samt anpassa sina organisationer. Därmed bedöms inte förslaget till nya krav vara kostnadsdrivande i någon större omfattning. En omställning till mer klimat- och miljömässigt anpassade entreprenader innebär dock förändringar i arbetssätt och kan innebära utmaningar i investeringar i nya fordon och ny teknik.

Bedömning ur ekologisk dimension

Föreliggande förslag till reviderade miljökrav kommer att bidra till att driva på utvecklingen för att nå målen i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram. Förslaget innebär en uppdatering och skärpning av kraven utifrån stadens mål, EU-krav och teknikutveckling. Göteborgs Stad har som mål att minska klimatpåverkan från bygg- och anläggningsprojekt med 90% till 2030. Kravnivåerna i de reviderade miljökraven räcker inte för att nå stadens klimatmål, utan utgör en miniminivå som alla entreprenader ska omfattas av. För att nå stadens mål behöver en bedömning av möjligheten att ställa högre klimatkrav än baskraven göras för varje specifikt projekt utifrån dess förutsättningar. Användningen av de gemensamma miljökraven ger dock en hög basnivå och möjliggör samarbete mellan stadens verksamheter kring tex uppföljning av kraven.

Bedömning ur social dimension

God luftkvalitet och mindre exponering av farliga ämnen är särskilt viktigt för barns hälsa och utveckling. Minskad klimatpåverkan är också särskilt viktigt för kommande generationer.

Bilagor

1. Förslag till reviderade krav
2. Jämförelse befintliga och reviderade krav
- 3 Redovisning av remissynpunkter inom Göteborg stad och bemötande av dessa
- 4 Motiv och konsekvensbeskrivning

Ärendet

Stadsmiljöförvaltning har reviderat i samarbete md representanter för Stockholms stad, Malmö stad och Trafikverket de Gemensamma miljökraven vid upphandling av entreprenader. I revideringen har flera av de nu, gällande kraven anpassats till EU-krav och teknikutveckling samt de olika organisationernas klimat- och miljömål.

Uppdateringen förslås gälla från 1 januari 2024. Förslag till reviderade krav finns i bilaga 1. I bilaga 2 finns en jämförelse mellan befintliga och reviderade krav.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Stockholms, Göteborgs och Malmö Stad samt Trafikverket har sedan slutet av 1990-talet samarbetat med att ställa miljökrav vid upphandling av entreprenader. Kraven har reviderats löpande utifrån aktuella frågeställningar, teknikutveckling samt anpassning till nationella, regionala och lokala miljö- och klimatmål. Senaste uppdateringen gjordes 2018. Stadsmiljöförvaltningen är Göteborgs Stads representant i arbetet med att förvalta och utveckla de gemensamma miljökraven. Kraven i de Gemensamma miljökraven för entreprenader beslutas av kommunfullmäktige och gäller för alla förvaltningar och bolag i Göteborg Stad.

Målsättningen med uppdateringen har varit att på ett kostnadseffektivt sätt uppnå miljö- och klimatnytta genom krav som är tydliga, relevanta och som går att följa upp.

De gemensamma miljökraven är minimum/baskrav som ska upprätthållas i alla entreprenaduppdrag.

De uppdaterade kraven är tänkta att tillämpas i upphandlingar från och med 1 januari 2024 efter beslut i respektive organisation.

Syftet med uppdateringen är att följa omvärldskrav, marknadens förutsättningar och den tekniska utvecklingen, beställarnas mål och förväntningar.

De uppdaterade kraven utgår från kunskap och slutsatser från olika utredningar som gjorts inom projektet, omvärldsrapporter samt samverkan/dialog med branschen.

Väsentliga ändringar och tillägg i remitterat förslag till gemensamma miljökrav kan sammanfattas enligt nedan:

- Inblandningskrav på förnybart* drivmedel (50%) utöver reduktionsplikten från och med 2024 samt en årsvis ökning av kravnivåer fram till 2030 (trappa)
- Skärpt krav för lätta fordon till Euroklass 6 från och med 2024
- Krav på nollutsläppsfordon (personbilar och lätta lastbilar) från och med 2024
- Klimatkrav på material och varor
 - Krav på CO₂-utsläpp för tillverkad asfaltsmassa från 2024/2025
 - Nya kravnivåer på CO₂-utsläpp för tillverkad armering och cement/betong från 2025

*El från förnybara energikällor och/eller hållbara höginblandade och hållbara rena biodrivmedel

Remissynpunkter

Stadsmiljöförvaltningen har skickat förslag till uppdaterade gemensamma miljökrav för storstäderna och Trafikverket på remisser till berörda förvaltningar och bolag inom Göteborg Stad. Remissen sändes 2023-04-12 som förvaltnings-/bolagsremiss och svarstiden var 4 veckor. Det finns till exempel remissinstanser som önskat eller efterlyst högre krav på grund av Göteborg stads höga ambitioner. Bemötandet är att de Gemensamma miljökraven är baskrav och man kan och bör ställa högre krav om möjligt. Det finns vissa synpunkter om att kemikaliekravet är komplicerat och då hänvisas till att det finns en översättningsnyckel gällande andra bedömningssystem. Kemikaliekravet

stödjer målet Göteborg Stad minskar användningen av skadliga ämnen i Göteborg stads miljö- och klimatprogram. Många remissinstanser påpekar att det krävs kompetens resurser vid upphandling och uppföljning. I bilaga 3 finns en redovisning av alla remissynpunkter inom Göteborg stad och bemötande av dessa.

Kravförslaget har även remitterats till entreprenadbranschen och andra relevanta organisationer. Remisshantering har skett parallellt i Stockholms och Malmö Stad samt inom Trafikverket. Förankring av förslaget har skett genom ett gemensamt webinarium med bransch och beställare i de olika organisationerna samt i arbetsgrupper och kontakter och möten med experter.

Mer än 400 skriftliga synpunkter på remissförslaget har inkommit som har bearbetats av arbetsgruppen. En samlad redovisning av synpunkter och arbetsgruppens kommentarer finns på Trafikverkets hemsida. (länk ska läggas in)

Arbetsgruppen har gemensamt och i samverkan kommit fram till ställningstaganden och kommentarer till de förslag som lämnats av olika intressenter. Det kan konstateras att flertalet synpunkter är likartade för lokala och nationella instanser. Generellt är man positiv till att kraven revideras och synpunkterna består främst i förtydliganden, förslag till skärpning av vissa krav samt allmänna synpunkter. Mindre förändringar är gjorda efter analys av remissvaren

Förvaltningens/bolagets bedömning

Förvaltningen anser att föreliggande förslag till reviderade miljökrav kommer att bidra till och driva på utvecklingen för att nå stadens ambitioner och mål inom klimat- och miljöområdet. De innebär en uppdatering och skärpning samt anpassning till stadens mål, EU-krav och teknikutveckling. Eftersom kraven föreslås att gälla för hela staden efter beslut i kommunfullmäktige kommer de att bidra till enkelhet och vara pådrivande i utvecklingen mot mer klimat- och miljöanpassade entreprenader. Förslaget kommer att bidra till att nå målen i Göteborg Stads miljö- och klimatprogram.

Att kraven är gemensamma för de ingående parterna och att de utgör ett samlat kravdokument är en styrka. De bidrar till att förenkla kravställandet och uppfyllandet av dessa för beställarorganisationerna och de entreprenörer som lämnar anbud. Samarbetet mellan städerna och Trafikverket innebär att miljökraven får ett stort genomslag och omfattar entreprenadupphandlingar i storleksordningen 50–250 mdkr per år. Att kraven skärps stegvis och med framhållning ger viktig tid för omställning för branschen för att kunna möta kraven och planera investeringar i nya maskiner och fordon samt anpassa sina organisationer

Handläggarens namn

Maria Aronsson

Miljöhandläggare

Chefens namn

Kerstin Elias

Avdelningschef Planering och investering